

irgalom az is
ha nem veled ásatják
huszadik század

Budapest, 1997. november 2.

NOVELLAPÁLYÁZAT

Bán Zoltán András

KOTÁNYI FŐHADNAGY

*„Több millió forint értékű bélyeggyűjteményt találtak egy budapesti szeméttelenen.”
(Tudósítónktól)*

1956. október végének egyik késő délutánján Kotányi főhadnagy vagy ahogy kollégái nevezték, a szép Koti, akit az egyre több államvédelmi aggodalmat okozó zavargások miatt oly váratlanul vezényeltek vissza a fővárosba, hogy sem táviratozni, sem hazatelefonálni nem maradt ideje, s ezért, mielőtt a budapesti szolgálatot átvette volna, röpke üdvözlő csókra felugrott még a feleségéhez, ám a szerencsés vagy sokkal inkább szerencsétlen véletlennek köszönhetően a leengedett redőnyök mélyén heverő lakásban, pontosabban a hálósobában, még pontosabban a hálósobában terpeszkedő ágyon rajtakapta az asszonyt egyik magasabb rangú felettesével, a Központban közutálatnak örvendő Komocsár alezredessel, így aztán az őrjöngő Kotányi főhadnagy másodsor is felemelte szolgálati fegyverét, hogy ezúttal a feleségére célozva húzza meg a ravaszt, miután korábban egyetlen jól irányzott lövéssel végzett az asszonya körül már régóta legyeskedő alezredessel, aki szétrobbant koponyával ott feküdt a szoba padlóján vérrel és agyvelőcafatokkal, továbbá a saját ürülékével szennyezve a gyönyörű perzsaszőnyeget, amelyet a fiatal pár két évvel ezelőtt kapott nászajándékba a főhadnagy közvetlen előljárójától, a szenvedélyes bélyeggyűjtő hírében álló Binda őrnagytól. Az asszony, aki a keresztségben huszonöt évvel ezelőtt az Anna nevet kapta, viruló szépsége teljes pompájában, kibontott, csaknem a derekáig leomló hollófekete hajjal, fedetlenül hullámzó kebellel, a beteljesületlen kéjtől, valamint az undortól és a félelemtől szétzilálódott arccal térdelt a féltékenységtől és a megalázottságtól szinte esztét veszített főhadnagy lába előtt, míg napbarnított karját kegyelemért esdekelve nyújtotta férje felé, ám valószínűleg mindhiába könyörgött volna, ha ebben a pillanatban az utca túloldaláról száz ostorként felcsapó irtózatos dőrej nem riasztja fel Kotányit eszelős révületéből. Az ablakhoz rohantak mindketten, a főhadnagy gyors mozdulatokkal felrántotta a redőnyt, kitérte a táblákat, és ekkor mintha színházban találták volna magukat: a kör-

nyező házak ablakaiban egymás arcába lélegezve tülekedtek az emberek, mindenki a nyakát nyújtogatta, hadonászott, kiáltozott, kíváncsian csavargatta a fejét, és Kotányinak úgy tetszett, hogy a lisztesen felkerengő porban és a hirtelen beálló, végtelennek tűnő csendben nem is annyira a szemben lévő ház ablakából ki tudja, miféle okokból kilökött fekete, kétajtós szekrény látványára, de sokkal inkább az ő kettősükre figyelnének az emberek, a főhadnagy pisztolyt markoló kezére, lázban égő szemére, összszekuszálódott hajára és felesége fedetlen felsőtestére, kisírt, karikás szemére, kapkodó mozdulataira. Kotányi felnézett az üres égre, látta, hogy alkonyodik, a föld és a tárgyak mohón nyelik magukba a fényt, az egyre zsírosodó, patkányszürke felhőlepedék mögött alig pislákolnak a csillagok, a távolban eső izzad; aztán mélyen kihajolt, és észrevette, hogy állig felfegyverzett, karszalagként a régi, úgynevezett Kossuth-címert viselő különítmény készül behatolni a házuk kapuján, s miközben megpróbálta legyűrni a gyomrában hínárként szétterülő szorongást, el kellett ismernie, hogy csontja velejéig megrettent ezeknek az erős fogsorú fiatal fiúknak a jókedvétől; srácok voltak valamennyien, kacagtak és rikoltoztak, egymás vállát csapkodták széles jókedvükben, összekoccintották sörösüvegeiket, egyikük nyakában tangóharmonika lógott, másvalaki egy tábla paprikás szalonnát hurcolt a hóna alatt. A nézők üdviválgása és tapsa közepette most még több tárgy repült ki a szemközti és a szomszédos ablakokon, köztük egy nyilvánvalóan nemrég használt porcelánbili, legelésző őzikéket, nyulászó vadászt, továbbá balatoni naplementét ábrázoló festmények és olajnyomatok, egy vájdling gőzölgő krumplis tészta, pár csomag römikártya, valamint néhány, feltehetően Lenin vagy Rákosi Mátyás, netán Mikszáth Kálmán műveit tartalmazó kötet, valaki felkiáltott: „Éljen a Fradi!” Kotányi összeharapta száját, kitepte magát a számára oly siralmas és fenyegető, ugyanakkor különös módon magával ragadó, mondhatni mámorító látványból, átölelte szípigó és egész testében remegő asszonyát, visszahúzta őt a hálósoba mélyébe, ám ekkor a maga számára is egészen váratlanul, vadul megkívánta a felhevült bőrű nőt, félredobta pisztolyát, az ágyra lökte végképp megzavarodott feleségét, ráparancsolt, hogy rakja szét a lábát, és dugja ki a nyelvét, és már le is csatolta derékszíját, amikor ökölrel dörömbölni kezdtek a bejárati ajtón.

„Ki lehet az?“, suttogta Anna a hasa fölé magasodó Kotányi fülébe, aki a hallójáratába áramló forró lehelettől még jobban felhevült, és válasz helyett csókok záporát zúdította felesége fedetlen keblére, nyakára, és megpróbált beléhatolni, ám az asszony ellökte, kicsusszant alóla, gyors mozdulatokkal rendbe hozta öltözkését, aztán a padlón surrogó meztelen talppal odaosont a bejárati ajtóhoz, és belesuttogta a kulcsukba: „Ki az?” „Én vagyok, Klammer vagyok, a házmester”, válaszolta ugyancsak súgva egy férfihang, és Anna, maga sem tudva, miért, e fojtott motyogástól csaknem újabb sírógörcsöt kapott rémületében, miközben a házmester, továbbra is fojtott hangon, eképpen folytatta: „Elnézést a zavarásért, nagyságos asszony, de mintha lövést hallottam volna, innen, a maguk lakásából, lövésnek hangzott kétségtelenül, de nem is csodálom ezekben a kifordult időkben, mindenki az utcákat járja, kivágják a zászlókból a címet, a népek nyugtalankodnak, éppen az imént történt valami a szomszéd házban, nekivadultak az emberek, kiszórnak mindent az ablakon, azt beszélik, a múltat végképp el kell törölni, én nem tudom, csak érdeklődöm, hogy nem esett-e baja, nagyságos asszonyom, meg annak a tiszt úrnak, akit egy órája láttam befordulni a kapun, és aki bizonyára Kotányi főhadnagy úrhoz tartott, alezredes lehetett, ha jól láttam a rangjelzését, bár amennyire tudom, férjeura e pillanatban nem tartózkodik a fővárosban, úgyhogy akkor annak az alezredesnek biztosan a nagyságos asszonnyal volt

valami dolga, de nem is lenne tanácsos, ha a férjeura visszatérne, mostanában rájár a rúd a Kotányi főhadnagy úrhoz hasonló állmvédelmisekre, a parkokban már akasztanak is, ezt nem én mondom, a sógoromtól hallottam, aki látta őket, fejjel lefelé húztak fel hármat is a fákra, másoknak meg letépték vagy levágták a faszát, már ne tessék haragudni, ezt nem én mondom, a sógorom éppen itt ül nálunk a konyhában, szóval hát a nemí szervét; azt beszélük, kiütött a forradalom, persze a főhadnagy úrnak tőlem semmi félnivalója, ne szólj szám, nem fáj fejem, én csak azt látom, amit láttam, de persze nem mindent láttam, amit látok.” „Igen, Klammer”, suttogta vissza Kotányiné, miközben nyakában érezte a hátulról szorosan hozzásimuló férje forró leheletét, „nyugodjon meg, itt vagyok”. „Ott van, nagyságos asszonyom?”, suttogta Klammer. „Igen, Klammer”, ismételte meg Anna, és úgy tűnt számára, hogy ettől a fojtott sutyorgástól valami nyugtalanítóan kétes viszony szövődik közte és az ajtó túloldalán mohón fülelő férfi között; s már látta is maga előtt a házmester húsos, kékes erektől duzzadó orrát, az örökös náthától kisebesedett orrlikából kikandikáló nedves szőrszálakat, a fülkagylójában elburjánzott szőrbozótot, amelyen odaszáradt mustárcseppekként ültek meg a túlsorduló fülszír sárgállor morzsái; látta a mértéktelenül fogyasztott sörtől és seprőpálinkától a csomós rántás színéhez hasonló szempárt, a kenőszappanszínű arc pattanásos árkait, a borosta és a mitesszerek vasreszelékével meghintett repedéseket; és látta az ehhez a mintegy szemlesütve megformált archoz egyáltalán nem illő, inkább undok tréfaként ható, valószínűtlenül piros és apró, nem csókra, de mondhatni puszizkodásra termett ajkat, és egyáltalán, maga előtt látta ennek az arcnak az összes szemérmetlen kicsapongását. Megrázkódott az undortól, de aztán erőt vett magán, és visszakapcsolódott a suttogós kulcslukjátékba: „Igen, Klammer, itt vagyok, minden a legnagyobb rendben, egyébként biztosíthatom, hogy maga téved, az imént nem a férjem egyik felettesét látta bejönni a kapun, hanem őt magát, vagyis a férjemet, aki most is itt áll mellettem, és ha kívánja, szólhat is vele.” „Jó napot, Klammer”, kiáltotta most amolyan főhadnagyasnak szánt hangon Kotányi, s Anna számára a sok lihegészerű suttogás után ez a kackiás hang már-már vészjóslónak hatott. „Nem lesz semmi baj”, folytatta egyre magabiztosabban Kotányi, „menjen vissza szépen a lakásába, a sógora már biztosan türelmetlenkedik, miattam meg ne fájjon a feje, azért vagyunk elvégre, hogy fenntartsuk a rendet, nem lesz semmi baj”. Mire a házmester, aki, ki tudja, mi okból, a maga részéről továbbra is ragaszkodott a suttogáshoz, megjegyezte, hogy baj persze nem lesz, mert már nagyon is van, és hogy a főhadnagy úr vagy elvtárs, már maga sem tudja, melyik volna a helyes megszólítás, hogy egyszóval a Kotányi főhadnagy úr helyében ő nem volna ilyen jókedvű, magabiztos pedig a legkevésbé, mert ő, Klammer látta és látja, hogy napok óta mi folyik itten; nagyon csodálkozik, hogy a főhadnagy úr idemerészkedett egyáltalán, s egyébként is felfoghatatlan számára, hogy nagyságos asszony miért mondja, hogy a Komocsár alezredes úr nem járt itt, amikor ő, Klammer a saját szemével látta egy órával ezelőtt virágcsokorral a kezében belépni a kapun, különben pedig már máskor is éppen elégszer látta itt, talán nem véletlen, hogy többnyire akkor, amikor a főhadnagy úr nem tartózkodott a fővárosban, és ő, Klammer nem szereti, ha hülyének nézik az embert, éppen ezért akkor és csakis akkor nyugodna meg valóban, ha a Kotányi úrék most szépen kinyitnák az ajtót és beengednék a lakásba, hogy utánajárhasson ennek a meglehetősen gyanús dolognak. Kotányi, aki igencsak megzavarodott a házmestertől hallott újabb és számára a legkevésbé sem örvendetes hírektől, miközben felesége egyre szenvedélyesebben és kétségbeesettebben szorongatta a karját, a maga kihallgatásokhoz szokott hangján nemigen

válaszolhatott mást, mint azt, hogy Klammer jobban tenné, ha a saját dolgával törődne, és hogy neki, Klammernak, legyen bármennyire is házmester, nincs joga behatolni egy magánlakásba, olyanba pedig semmiképpen sem, amelyben az államvédelmi szolgálat egy nem is túlságosan alacsony rangú tisztje tartózkodik, mi több, ez a lakás az ő tulajdonát képezi, és hogy Klammer, ha tovább kellemetlenkedik, könnyen megütheti a bokáját, nem szólva más, netán fontosabb vagy érzékenyebb testrészéről. Mire Klammer, immár ő is fennhangon, csak annyit felelt, hogy ha valaki megütheti a bokáját vagy netán más, érzékenyebb testrészét, az senki más nem lehet, mint a főhadnagy úr vagy mi a szar, mert ő, Klammer, bár nem szívesen mondja, hiszen tőle mindig is távol állt az erőszakoskodás vagy tolakodás, az a nagyságos asszony is tanúsíthatja, de azért annyit megjegyezhet, hogy a földszinti házmesteri lakásban nemcsak a sógora sörözik, hanem a házba nemrég betért srácok egy csoportja, vagyis, ahogy magukat nevezik, népfelkelők, akik legfőbb kötelességüknek tartják, hogy felkutassák és magyarok istenére tanítsák a környéken rejtőző ávósokat, és őt, Klammert is kifaggyatták már, nem bujkál-e a házban ilyesféle, de ő egyelőre, hangsúlyozza, egyelőre hallgatott, mert amint már mondta, ő csak azt látja, amit látott, azt hallja, amit hallott, és ha a főhadnagy úrnak áll feljebb, akkor jöjjön csak le szépen a házmesteri konyhába elbeszélgetni velük; röviden: elég volt a lacafacázásból, tessék szépen kinyitni az ajtót. „Végünk van”, nyüszítette Anna Kotányi fülébe, „ez az állat most megfizet mindenért, hányingerem van, ha ránézek, úristen, találj már ki valamit”. „Hallgass, te ezredeskurva”, sziszegte vissza a főhadnagy, „ne ugass, hagyjál gondolkodni”; fennhangon pedig azt kiáltotta vissza az ajtó mögött a zsebkendőjébe prüszkölő Klammernak, hogy a házmester nagyon téved, ha azt hiszi, hogy zsarolhatja őt; továbbá, hogy neki, Kotányinak aztán igazán nincs semmi félnivalója, és természetes, hogy törvénytisztelő, mi több, a törvénynek érvényt szerző állampolgárként azonnal kinyitja az ajtót, és készséggel körülvezeti Klammert a lakásban, csak arra kéri, adjon időt neki és a feleségének, hogy kissé rendbe szedjék öltözküket, mivel, mi tagadás, viszonylag fiatal házassokként az imént éppen valami olyasmivel foglalatostkodtak, amit általában ruhátlanul szoktak végezni az emberek, de ő, Kotányi főhadnagy nagyon is számít Klammer úr férfias megértésére. „Ez már döfi, hadnagy uram”, mondta rettentő orrfúvások közepette a házmester, „bár őszintén csodálom a bátorságát, hogy még ilyenkor is a kupakoláson jár az esze, de hát az ember addig használja a szerszámát, amíg megvan neki”; szóval írj és mondd két percet ad, hogy kinyissák az ajtót, csak frissen, fiatalosan.

Kotányiéknak csak a vérrel és alezredesi ürülékkel szennyezett szőnyeggel gyúlt meg a bajuk, mert bár kétségtelen, hogy ügyvel-bajjal, siralmas rángatások és vonszolások közepette, de viszonylag könnyen sikerült begyömöszölniük az Anna szüleitől megörökölt hatalmas kétajtós ruhásszekrénybe a meztelen, széltől fejű Komocsárt, és miután az államvédelmi szolgálat e viszonylag friss hulláját letakarták néhány régi pokróccal, molyrágta télikabáttal, úgy látszott, megnyugtatóan megoldódik a helyzet, ám Kotányi, aki, mondhatni, fiúi odaadással csüggött Binda őrnagyon, semmiképpen sem akart megválni az ősz filatelista nászajándékától, amely mintegy túlteljesítve feladatát, jótékonyan szívta magába a nemrég kiontott vért és velőt, olyannyira, hogy e nedvekből a padlóra szinte semmi sem jutott. Anna, talán a szomszéd ház lakóinak példáján felbuzdulva, azt javasolta, hogy egyszerűen lökjék ki az ablakon az alezredesi váladékoktól immár ólomsúlyúvá duzzadt perzsát, mondván, hogy ebben a nekivadult dobálási lázban az a kutyának sem fog feltűnni, s egyébként is bealkonyult már,

ki figyel oda egy piszkos szőnyegre, de a főhadnagy ebbe képtelen volt beletörődni, nem és nem tudta elképzelni, hogy megváljon kedves előjárója oly nagy műgonddal kiválasztott szőnyegétől, és egyébként is, mondta, Anna hülye és naiv, ha azt hiszi, hogy mondjuk holnap reggel a szemeteskukákat az utcára ráncigáló házmesternek nem fog szemet szűrni az általa is jól ismert és többször megcsodált szőnyeg, „ezzel szinte magunk adjuk a kezébe a bűnösségünket cáfolhatatlanul bizonyító bűnjelet”, lihegte felesége arcába az ablak előtt és a szőnyeg fölött, azzal megragadta a nászi perzsát, és nagy szuszogások és átkozódások kíséretében, miközben ráparancsolt Annára, hogy nyissa ki végre annak a baromállat Klammernak az ajtót, bevonszolta a szőnyeget a fürdőszobába, pontosabban a kádba, és kinyitva a vízcsapot, már-már szenvedélyes dühvel fogott neki, hogy olyannyira szeretett és tisztelt Bindája ajándékát legalább felületesen megtisztítsa.

A mocskos fürdőköpenyt viselő Klammer mintegy az orrával hatolt be a lakásba, Anna ezt vette észre először, aztán a házmester nyakában lógó nemzetiszínű szalaggal övezett géppisztolyt, amely kalauztáskaként ült meg domborodó pocakján. Klammer, látva Kotányiné riadt tekintetét, csak annyit mondott, hogy sose féljen a fiatalasszony, biztosan volt már a kezében ennél hatásosabban tüzelő fegyver is, talán nem is olyan régen, de ő, Klammer, nem lesz semmi jónak az elrontója, végtére is Annának meg kell értenie, hogy ő csupáncsak önvédelemből fegyverkezik, arról meg aztán végképp nem tehet, hogy megválasztották utcabizalminak, és hogy a nagyságos asszonynak nagyon jól áll a leengedett haj, és reméli, hogy Annának lesz alkalma megbizonyosodnia arról, hogy ő, Klammer még senkinek nem harapta le az orrát, és hogy tud ő kedves is lenni, pláne ha az Annához hasonló kökényszemű fiatalasszonyok kerülnek a keze ügyébe. Miközben mindezt elmondta, körbejártatta szipogó, kék eres orrát a szobákban, papucsos lábával végigcsattogott a lakáson, bár fürdőköpenyének minduntalan kioldódó öve igencsak akadályozta a folyamatos mozgásban, benézett mindenhová, megtapogatta a tárgyakat, kinyitotta a kétajtós szekrényt, de épp csak belepislantott, aztán feltűnően gyorsan visszacsapta az ajtót, viszont előszeretettel fogdosta végig Kotányiné gazdag ruhatárát, különös tekintettel a fiókokban illatozó alsóneműkre; később megállapította, hogy nem talált semmi bűncselekményre utaló nyomot, végül megkérdezte, jelenleg hol tartózkodik Kotányi főhadnagy úr, mert sürgős beszélni-valója volna vele. Anna, aki Klammer kedélyeskedő modorától némiképp lehiggadt, bár kissé nyugtalanította a házmesternek minduntalan a mellkivágására vetett perzselő tekintete, de nem merte összefogni vörös selyempogolyáját, mivel attól félt, hogy Klammer ezt valamiféle kacér jeladásnak hinné, annyit felelt, hogy a férje a fürdőszobában tartózkodik, és tudomása szerint éppen a vörösborral véletlenül leöntött perzsa-szőnyeget mossa, de ha Klammer úr úgy kívánja, nagyon szívesen odakiséri.

„Ez aztán a mintaférj”, harsogta Klammer, amint Kotányinéval a nyomában belépett a mosdóba, és megpillantotta a szőnyeg fölött atlétatrikóban görnyedő főhadnagyt. „Jó napot, Klammer”, válaszolta Kotányi, és a házmester válla fölött felesége tekintetét kereste, aki egy szemvillanással jelezte, hogy nincs semmi baj, mire a főhadnagy jelentősen megkönnyebbülve határozott mozdulattal elzárta a vízcsapot, és nekiállt megtörölgetni a kezét, magára kanyarította zubbonyát, miközben odavetette, hogy ő, Kotányi főhadnagy nem emlékszik, hogy az utóbbi időben házmestereknek is kiadtak volna fegyverviselési engedélyt; és hogy mivel Klammer már alaposan körülnézett, kívánatos volna, ha mielőbb elhagyná a lakásukat. Mire Klammer azt felelte, hogy „csak lassan a testtel”, meg hogy „nyugtával dicsérd a napot”; továbbá, hogy ő

eddig igazán jóindulattal viseltetett a főhadnagy úrék iránt, különös tekintettel a fiatalasszonyra, így aztán nem szeretné, ha ezekben az egyébként is aggodalmas órákban összeakasztanák a bajszukat, jó lenne, ha Kotányi elvtárs előbb meghallgatná az ő igencsak érdekes mondandóját, és ő, Klammer már csak azért sem távozik egyelőre a lakásból, mert sürgősen és, hogy úgy mondja, azonnali hatállyal le kell ülnie. „Le kell ülnöm”, ismételte meg kissé bocsánatkérő, de a legkevesebb ellentmondást sem tűrő hangon; és hogy az elképedt Kotányiék félre ne érthessék, mire is gondol voltaképpen, széttárta fürdőköpenyét, és a kővé dermedt házaspár előtt letolta kitérdelt mackónadrágját, aztán hájas testét leeresztette a vécékagylóra, és verejtékezve, harákolva hozzáfogott az egyelőre nehezen induló ürítésnek, de mindeközben be nem állt a szája, és nagy erőlködve előadta, hogy töltött káposztát evett ebédre, és úgy látszik, valami lehetett a tejföllel; továbbá, hogy nagyon csodálkozik azon a hangon, amit Kotányi elvtárs vele szemben használ; valamint, hogy Kotányi szemmel láthatóan azt hiszi, miszerint ő, Klammer képtelen a lőporszagot a szarszagtól megkülönböztetni, bár szó, ami szó, mindkettőből, hangsúlyozza és aláhúzza, mindkettőből szagolható elegendő a hálósobában, nem is beszélve a rózsailatról, mert csak a hülye nem veszi észre a nappaliban álló ólomkristály vázában azt a virágcsokrot, melyet a nagyságos asszony Komocsár alezredes úrtól ma délután kapott, és amelyet, úgy látszik, elfelejtett eldugni, de ő a legkevésbé sem lepődik meg az ilyesféle figyelmetlenségen, végtére is nem mindennap lövi agyon az ember a felettesét; és noha igaz, hogy magát a Komocsár alezredes urat vagy elvtársat, pontosabban azt, ami még maradt belőle, ők, a főhadnagy úrék nagyon is igyekeztek elrejtteni a kétajtós szekrényben, persze sikertelenül, ámbátor az is igaz, hogy ő, Klammer meglehetősen gyakorlattal rendelkezik a házkutatásban, így aztán nem sok dolog maradhat rejtve előtte, a legkevésbé egy szétlőtt fejű ávós alezredes, aki bizonyos értelemben neki, Klammernak is előjárója volt, de ne szólj szám, nem fáj fejem. Egyébként, folytatta lélegzetvételenyi szünet után a házmester, mi tagadás, már régen szemet vetett arra a gyönyörű perzsaszőnyegre, amit a főhadnagy úr az előbb még buzgón tisztogatott itt a kádban, persze az ilyesmit nem vízzel és szappannal csinálja az ember; megjegyzi továbbá, hogy a maga részéről semmi kifogása nem lenne, ha a nagyságos asszonyék az alezredes úr halála miatt érzett orvosolhatatlan bánata szerény kárpótlásaként felajánlanák neki, Klammernak ezt a valóban pompás szőnyeget, szerinte jól fog mutatni a házmesteri hálósobában, Joli, a felesége majd rendesen megtisztítja; és hogy egyik szavát a másikba ne öltse, kijelenti, hogy a nagyságos asszonynak semmi félnivalója tőle, Klammertól, viszont a részleteket majd akkor szeretné megbeszélni, ha végzett itt, a mosdóban; és miközben ezeket elmotyogta, topogott a lábával, nagyokat nyögött és szuszogott az erőlködéstől, arca kivörösödött, szeme könnybe lábadt, mígnem összeszedve minden erejét, s akárha kiadná páráját, rémisztő hangok kíséretében belerottyintotta a kagylóba megalázott és megnyomorított bélrendszerének egész förtelmes káoszát. Kotányi mozdulatlanul állt, úgy érezte, nemcsak minden tagja, de gondolkodása is megbénult, mintha hideg zsírt tömtek volna az agya helyére, alig érzékelte a sarokban hüppögő felesége jelenlétét; ott álltak mindketten Klammer felett, és megbűvölten hallgatták a számukra oly sötét végzetet rejtő szavakat, miközben elnézték a házmester koszos fürdőköpenyét, a lyukas nemezpapucsban izgatottan topogó lábát, hurkás combját, a két bokája közt feszülő sötétzöld klottgatyáját, valamint a székelés ritmusára táncoló, nemzetiszínnel felpántlikázott gépfegyvert a nyakában. Kotányi szinte alázatosan nyújtotta a papírt a mackónadrágjával és a fürdőköpenye övével harcoló Klammer felé, aki nem túl ala-

posan kitörölte magát, sietősen kezet mosott, s miközben odalökte, hogy további tárgyalásokra elvárja a nagyságos asszonyékat a nagyszobában, emelt fővel kivonult az ajtón.

Odabent, a nappaliban álló ebédlőasztalnál ülve is háziúrként viselkedett, elterpszkedett a szemfájdító fényt árasztó kristálycsillár alatti karosszékben, a fürdőköpenye zsebéből pálinkásüveget vett elő, ráparancsolt Kotányinéra, hogy hozzon poharakat, azokat a szép metszetteket, amelyeket kint látott a tálalószekrényben, töltött, aztán a házaspárra emelte poharát: „Körömgig, főhadnagy uram! Igyunk a szerződésünkre!” Kotányi ivott, megborzongott a karcos seprópálinkától, és miután legyűrte feltörő hányingerét, bátortalanul megkérdezte, hogy Klammer úr voltaképpen miféle szerződésre gondol. A házmester hátradőlt a kényelmes karosszékben, rágyújtott egy Ötéves terv márkájú cigarettára, és előadta, hogy a házban őt, Klammert mindig a békés megegyezés híveként tartották számon, még a Sztójka testvérpár is!, így aztán most sem akar másként viselkedni, de Kotányi elvtárséknak el kell ismerniük, hogy kutyaszoritóba kerültek, olyannyira, hogy ő, Klammer nem is igen látja belőle a kiutat, pontosabban, ajánlana egy megoldási lehetőséget, amely persze zsarolásnak tűnhet, de ő, Klammer azért nem használna ilyen durva szavakat; és hogy a nagyságos asszonyéknak be kell látniuk, hogy itt és most ő, Klammer a helyzet kulcsa, melyet minden további nélkül, akár egy ócska szőnyeget, mégse lehet kihajítani az ablakon. Mármost a tárgyra térve, szerinte a legegyszerűbb az lenne, hogy a főhadnagy úrék most vele, Klammerral együtt megfogalmaznának egy jópofa szerződést, amelyben órá, vagyis Klammerra hagynák minden ingó és ingatlan vagyonukat, legfőképpen persze ezt a ragyogóan berendezett lakást, nem is szólva a fehérműs szekrényben lapuló három, azaz három darab takarékettkönyvről, amelyek egyenkénti értéke százezer forint, mindezek fejében ő megígérheti, hogy csak azt látja, amit látott, csak azt hallja, amit hallott; és hogy a maga részéről az ügy meg a Komocsár alezredes úr el van boronálva, „majd azt mondjuk, hogy szökés közben lelőtték a felkelők, na erre iszunk”. Kintről újabb hatalmas robaj hallatszott be a csukott ablakon, a távolban talán gépfegyver ugatott, ám erre most senki sem figyelt, mert a házmester magasba emelte második poharát, de inni már nem tudott, mert az eddig dermedten ülő és hallgató Kotányiné fogát csikorgatva felugrott, a torkából tagolatlan, túlvilági hangok törtek elő, kiverte a házmester kezéből a poharát, szájából a cigarettát, leköpte, és hosszú körmű ujjaival előbb az arcába szántott, aztán a nyaka után kapott, és talán meg is fojtja a meglepetéstől moccanni sem képes Klammert, ha Kotányi egy nagyon is szakemberre valló mozdulattal, tenyere élével le nem üti az asszonyt hátulról. A tarkóját ért csapástól Anna hátrahanyatlott, lehuppant a földre, pongyolájának öve kibomlott, a lába szétcsúszott, és a feltáruuló rés mélyén, két aranybarna combja tövében látni lehetett sötét bozontú, fedetlen ágyékát. „Mit akarsz még, te ócska kurva, hát mindent el akarsz baszni?”, üvöltötte a főhadnagy, fölemelte a padlóról a házmester még égő cigarettáját, a kezébe nyomta, és megkérdezte, hogy Klammer úrnak nem esett-e valami baja, mire a házmester azt válaszolta, tetszik neki, hogy a fiatalok ennyire török magukat az ő, Klammer érdekében, de jobb a békesség, azzal megtörölte arcát, felhajtott egy újabb adag pálinkát, és hozzátette, hogy a későbbiekben még szakít magának időt, hogy a fiatalasszonyt kiengesztelje, egyelőre azonban szeretné folytatni a tárgyalást. A főhadnagy felrángatta a földről karmoló, köpködő s a gyűlöletből izzó szemű asszonyát, aki Kotányi arcába sziszegte, hogy ezt még megkeserüli, de miután a férfi durván belemarkolt az asszony mellébe, és ráparancsolt, hogy most már maradjon

veszteg, Kotányiné visszaült az asztalhoz, és lehajtott fejjel a terítő szélét babrálgatta szótlanul. Kotányi ledobta zubbonyát, feltúrta ingujját, majd ő is helyet foglalt az asztalnál, és Klammerra emelte poharát, „csak nőikkel ne kezdjen az ember...”. Nagyot sóhajtott a két férfi, csóválták a fejüket. Szóval visszatérve a tárgyra, mondta ekkor Kotányi, ő persze hajlandó elismerni, hogy Klammer úrnak igaza van, és hogy ők, Kotányiék nemigen tehetnek ellene semmit, azt viszont a házmesternek kellene beismernie, hogy kissé aránytalannak látszik az ajánlata, mert ha elfogadják azt, akkor ő, Klammer mindent megnyer, ellenben ők, Kotányiék az égvilágon semmit sem kapnak, ezzel szemben igenis mindent elveszítenek, ez esetben viszont enyhe túlzás volna ajánlatról, mi több, tárgyalásról, sőt egyenesen békés megegyezésről beszélni, mert Klammer úr eljárása kimeríti a rablás vagy sokkal inkább a teljes kizsákmányolás fogalmát. Klammer hatalmasat trombitált a zsebkendőjébe, megigazította a nyakában az Anna támadása miatt félrecsúszott gépfegyvert, megrántotta fürdőköpenye övét, aztán kissé megbántott hangon azt felelte, hogy Kotányi úr félreérti őt, csak az ilyen ávoskurvák nem hagyják, hogy kibeszélje magát az ember, mert az ő, Klammer ajánlatának van egy másik oldala is, az pedig úgy szól, hogy miután megfogalmazták, illetve este kilencig odalenn, a házmesteri lakásban átadták neki az ajándékozási szerződést, akkor ő gondoskodni fog róla, hogy Kotányi főhadnagy úr és felesége az éppen nála tartózkodó, a nyugati határszélen lakó és éjjel oda teherautóval visszainduló sógora segítségével még ma hajnalban átlépje az osztrák határt, és sértetlenül menedéket kérhesen az ausztriai hatóságoktól, „tessék, lehet menni csomagolni”. Kotányi a házmesterre emelte tekintetét, aztán a székében konokul hallgató feleségére nézett, és elfogta a valószínűtlenség érzése, miközben agya lázasan, ám mindhiába kutatott valamiféle megoldás után; maga előtt látta Klammer önelégült, győzelemittas arcát, és ebben a pillanatban rádöbrent, hogy mindaz, ami ma délután elkezdődött és most nyaktörő iramban siet a rémületes végkifejlet felé, semmi más, mint eddigi élete teljes felfoghatatlanságának betetőződése, büntetés és megváltás egyben, és hogy mindaz a sivár titok, amit ez a rettenetes, ugyanakkor tökéletesen átlagos főhadnagyi élet magában rejtett, egy jól irányzott pisztolylövés, továbbá a házmester fellépése által, íme, napvilágra került, és közszemlére tétetett mintegy. E pillanattól fogva azt is világosan látta, hogy a házmester ideköltözésük óta Komocsár besúgójaként dolgozott, hogy tudtak minden lépéséről, hogy a felesége házasságuk első percétől undorodott tőle; és csak érdekből ment hozzá, valamint arra is rájött, hogy ő, Kotányi a Központban mindhiába keresett boldogságot vagy netán mindössze kéjt az acélkék szemétől és kislány mosolyától megigézett titkárnők, gépirónők és pénztárosnők, továbbá takarítóasszonyok, telefonoskisasszonyok, valamint konyhalányok lepedőjén, ám különös módon korábbi félelme egyszerre eltűnt, a szorongás hínárja szétázott; tudta, hogy most már menni kell, csak menni, mégpedig azon az egyetlen lehetséges úton, amelyet a házmester meghatározott és úgyszólván lefegyverzően talpraesetten megszervezett a számára; hirtelen elöntötte a felelőtlen szabadosság szilaj mámora, a valószínűtlenségből vas-kosan valóságos lett, és Kotányi az asztal fölött lógó kristálycsillár diadalmas fényében szinte hátaltelten fordította szőke fürtös fejét a förtelmes házmesteri arc felé, és egy szempillantás alatt vonzóvá, mi több, egyenesen kívánatosá lett számára a hamarosan bekövetkező kicsapongó ugrás a semmibe. Anna hallgatott. De Kotányi főhadnagyt ez most már a legkevésbé sem érdekelt, bár, mi tagadás, bosszantotta némileg, ha belegondolt, hogy micsoda kolonc lesz az úton ez az oly sok gyűlöletet sugárzó asszonyi test és arc, de sebjaj, odakint majd valahogy megszabadul tőle. „Rendben van, Klam-

mer”, mondta széles mosollyal, „megkapja a papírt”, azzal kezét békülékenyen nyújtotta a házmester felé; Klammer belecsapott Kotányi tenyerébe, kijelentette, hogy ő állja a szavát, aztán nehézkesen fölállt, és halkán annyit mondott, hogy most emlékeztetne korábbi ígéretére, miszerint szeretné kiengesztelni a fiatalasszonyt és elbúcsúzni tőle, mégpedig ha senkinek nincs ellenvetése, akkor azonnal és feltétlenül négyszemközt, azzal kimarkolta a rózsacsokrot a vázából, és befele indult a hálósobába. Anna hallgatott. Kotányi némiképp meglepődött ettől a végső és nem várt fejleménytől, de aztán beletörődően legyintett: „Tulajdonképpen megérdemled”, mondta feleségének, „na menjél már”.

Alighogy bezárult mögöttük az ajtó, és a kulcs elfordult a zárban, megszólalt a dohányzóasztalkán álló telefon; Kotányi, aki félt, hogy a Központból keresik és felelősségre vonják, hogy miért késlekedik a szolgálat átvételével, meglehetősen riadtan emelte füléhez a kagylót, ám hatalmasan megkönnyebbült, amikor a vonal másik végén Binda őrnagy jelentkezett. Az őrnagy azonnal a tárgyra tért, elmondta, hogy Kotányit senki sem kereste, és szerinte nem is fogja keresni senki, viszont Komocsár után igencsak nagy az érdeklődés, különösen amióta úgy tűnik, hogy az alezredes nyomtalanul eltűnt, nem tudják, merre keressék, már attól tartanak, hogy tűzharcba keveredett a felkelőkkel, bár neki, Bindának a legkevésbé sem hiányzik Komocsár társasága; rejtély, ki mit akar voltaképpen, a Központban teljes a káosz, a konyha leállt, kétségbeesztő, a menzán csak tojásos nokedlit kapni, ezt pedig nem bírja a gyomra, úgyhogy ő, Binda kénytelen volt hazajönni és kotyvasztani magának valamit; sokan átálltak, mások még tartják magukat, és az oroszoktól várják a segítséget, ám ő nem tartozik sem az előbbiek, sem az utóbbiak közé, őszintén bevallja, hogy neki édes mind-egy, itt vége a játéknak, már csak egy maradt, hogy aki teheti, mihamarabb mentse a bőrét, „meneküljön, aki tud”, ismételte megszállottan, és, bár ez talán gyávaságnak, mi több, árulásnak tűnhet, ezt tanácsolja Kotányinak és feleségének is. Kotányit mélyen megrendítette szeretett előljárója keserű, jószerivel pityergős hangja, megpróbált kipréselni magából néhány vigasztaló szót, ám fél füllel akaratlanul is a hálósobából kiszűrődő hangokra figyelt, az ágy panaszos nyikorgására, amely Kotányi fülében most egybekeveredett kedves őrnagya panaszával, a házmester zihált és hörgött, miközben Binda őrnagy fáradtan azt motyogta, hogy csak a bélyeggyűjteménye sorsa aggasztja kissé, ő már mindennel leszámolt, semmit sem remél, de a bélyegek mégse kerülhetnek avatatlan kézbe, „szétbaszlak!”, üvöltötte Klammer, „legalább a fele postatiszta”, suttogta átszellemülten Binda a kagylóba, „postatiszta”, ismételte meg bambán a főhadnagy, most Anna kiáltott, de nem lehetett megállapítani, hogy a gyötrelemtől vagy a gyönyörtől, Kotányi hideg csatakban úszó tenyeréből csaknem kisiklott a telefonkagyló, „dugd ki a nyelved”, parancsolta a házmester, miközben Binda azt magyarázta, hogy a bélyegek mindenekelőtt arra tanítják az embert, hogy elfogadja, milyen mulandó is az élet, egy végső ágycsikordulás, tompa robaj, Klammer taknyos felhördülése, „mulandó, édes fiam, mulandó”, női sikoly, aztán hirtelen beálló halotti csend. „Ott vagy?”, kérdezte Binda a vonal túlsó végén kissé türelmetlenül. „Igen, itt vagyok”, mondta rekedten Kotányi, és remegő kézzel rágyújtott egy cigarettára, miközben arra figyelt, hogy Klammer egy szál vörös rózsát szolgolgatva kilép a hálósobából, átvonul a nappalin, az ajtóból még visszafordul, és szájába kapva a virágot, egy kilenczet mutat a főhadnagy felé, majd eltűnik az előszoba irányában, hogy aztán hatalmas döndüléssel csapja be maga mögött a bejárati ajtót. „Ott vagy, fiam?”, motyogta ismét Binda, és miután Kotányi megnyugtatta, hogy ott van, és hallgatja, az őrnagy

arra kérte Kotányit, jöjjön fél tízkor, pontban fél tízkor a kapu elé, ő, Binda, akire nem vonatkozik a kijárási tilalom, a szolgálati kocsijával odahajtat majd, mert lesz valami élet-halál kérdést jelentő, mindennél fontosabb mondanivalója Kotányi számára, „a dolog nem tűr halasztást”, fejezte be izgalomtól túlfűtött hangon az őrnagy, azzal letette a kagylót.

Kotányi főhadnagy, a szekrénybe gyűrt Komocsárral nem törődve, mondván, legyen az immár a házmester gondja, a legszükségesebbnek látszó holmikak belegyömöszölte két hátizsákba, majd miután civil ruhát, puha zakót, kihajtott nyakú inget, esőkabátot öltött, a továbbra is makacsul hallgató és úgyszólván alvajáróként viselkedő Anna társaságában pontban kilenckor becsöngetett a földszinti, udvarra nyíló házmesterlakás ajtaján. Klammerné Joli nyitott ajtót; a poros molylepkéhez hasonló és, akár a férje, mackónadrágot viselő házmesterné betesékelte őket a konyhába, ahol zsíros gőz, dohányfüst és pálinkabűz vágott az arcukba; itt gyűltek össze a házmester vendégei, legalább tizen, ám a széles, viaszosvászonnal borított asztal körül helyet foglaló alakok arcát alig lehetett megkülönböztetni a félhomályban. A gáztűzhely minden rózsája égett, az egyik sarokban vörös nyelvű, közepén kivágott vásznú zászló állt, gőzölögtek a lábasok, fazekak, feltehetően halászlé készült; az ablakok csukva, a hőség kábító, az asztalnál ülők különös egyenruhának látszó viharkabátjukban mintegy rákönyököltek a tapinthatóan szalonnás levegőre; a tangóharmonikás, aki nyilvánvalóan nem volt ura hangszerének, a számárintulót pötyögtette jobb kézzel, míg vele szemben ülő, megállapíthatatlan nemű és korú társa kenyeret tunkolt a maradék töltött káposzta saftjába, aztán a jó zsírú kockákat egyenként dugdosta bele a harmonikás szájába. Amikor Kotányiéek beléptek, mindenfelől bizalmatlan, a kialvatlanságtól égő szemek meredtek rájuk, csend lett. Klammer jött elő, Kotányi ügyvéd úrként mutatta be Kotányi főhadnagyot, aztán arra kérte a társaságot, hogy viselkedjenek tapintatosan Annával, akit nagy gyász ért nemrég, szörnyű emberi tragédia, ugyanis egy féltékenységtől dühöngő ávos agyonlőtte a nagybátyját. Felzúgtak a vendégek, néhányan az öklüket rázták, valaki felkiáltott, hogy pusztul a magyar, egy fiatalember felháborodásában olyan erővel csapott az asztalra, hogy összekoccantak a borral, pálinkával teli poharak, egy disznópörccel púpozott tányérból kiugráltak az összetöpörödött szalonnakatonák, az egyik korsó feldőlt, és a kifutott sörhásban szomorúan áztak a nemrég lefolytatott ulipartihoz használt, lepattogzott hátú kártyalapok. Anna hallgatott. Klammerné Joli átölelte, odakormányozta az egyik sarokba, lenyomta egy székbe, megpaskolta a hátát; Kotányiné a kezébe temette arcát, miközben az egyik felkelő, aki nagy lendülettel hátralökte viharkabátját, és ekkor, Kotányi legnagyobb meglepetésére, kiderült róla, hogy voltaképpen nő, egy alig tizenhat évesnek látszó, rúzsos szájú kislány, azt visította, hogy minden ávosnak le kellene vágni a tőkét, továbbá, hogy addig nem dolgoznak, amíg a ruszlik haza nem mennek, aztán zsíros kezét beletörölte a nadrágjába, és felszólította a harmonikást, hogy játssza el a *Szózatot*, ám ez a tangóharmonikás számára nyilvánvalóan megoldhatatlan feladatnak bizonyult. Anna hallgatott. Klammer karon ragadta Kotányit, behúzta a lakás egyetlen lakószobájába, aztán figyelmeztette a főhadnagyot, hogy most aztán felejtse el a főhadnagy elvtársat, máttól ő csak Kotányi ügyvéd úr és bé neje, majd alaposan áttanulmányozta az ajándékozásai szerződést, megjegyezte, hogy ez már döfi, valamint hogy keríteni kell még két tanút, és miután átvette Kotányitól a lakáskulcsokat, annyit mondott, hogy ha megengedi, akkor most behívja a sógorát. A sógor, aki virslíujjait előrenyújtva Feriként mutatkozott be, minden tekintetben Klammer játékszerének látszott, katonás tartás-

ban hallgatta végig a házmester utasításait, tanúként gondolkodás nélkül aláírta az elé rakott szerződést, aztán kijelentette, hogy hajnal előtt nem indulhatnak, majd Kotányihoz fordult, és izgatottan megkérdezte, hogy az ügyvéd úr szeret-e horgászni, és miután sajnálattal kellett hallania, hogy nem, belefogott egyik nemrég történt hihetetlen horgászkalandjának taglalásába, és már éppen rátért volna a fenekezés, valamint a bevetés rejtelmeinek magyarázatába, ha Klammer határozottan félbe nem szakítja és ki nem parancsolja a szobából, mondván, hogy a Kotányi ügyvéd úrnak most pihennie kell. Kotányi leült az egyik hímzett terítőcskével díszített székbe, előtte a fényesre politúrozott kisasztalon kerámiaváza állt, benne egyetlen vörös rózsza, rágyújtott, aztán megkérte Klammert, hogy a kijárási tilalom ellenére, halaszthatatlan, mindennél fontosabb ügyben nyissa ki negyedórára a kaput, és miután becsületeszavát adta, hogy nem megy sehová, csak itt az utcán kell találkoznia valakivel, Klammer kijelentette, hogy megbizik az ügyvéd úrban, azzal elővette a kapukulcsot, és kitette Kotányi elé az asztalra.

Az utcán sunyi csend és sötét, a járdán mindenfelé lomok hevertek; néha felkerengett a szél, odébsodort néhány cafatokra tépett újságfecnit. Kotányi felnézett az égre, de úgy érezte, nincs ott semmi, egyszerűen semmi. Felvett egy könyvet a földről, belelapozott, orosz nyelvű kötet volt, talán Tolsztoj elbeszélései, forgatta egy darabig, aztán visszalökte a többi kacat közé. Lefüggönyözött fekete autó kanyarodott be az utcába, lefékezett Kotányi előtt, a sofőr kiugrott az ülésről, kinyitotta a hátsó ajtót, és karját nyújtva kisegítette az autóból Bindát, majd visszaült a vezetőülésre. A civil ruhás, vastag télikabátot, fekete műbőr kalapot viselő ősz őrnagy elgyötörtnek látszott, nehezen vette a levegőt, szuszogott, imbolygó léptekkel ment Kotányi felé. Átölelték egymást; Binda szemében mintha könnyek csillogtak volna. Kotányinak elszorult a szíve, hogy utoljára ily kétségbeejtő állapotban kell látnia legkedvesebb előljáróját, de erőt vett magán, és elmondta neki, hogy megfogadta a tanácsát, és ha minden jól megy, ma hajnalban Annával együtt átlépi az osztrák határt. Az őrnagy élénken helyeselte Kotányi döntését, utána pedig hozzátette, hogy ő mindig is azt vallotta, hogy a fiataloké a jövő, és hogy ő, Binda is útra kel hamarosan, „hosszú útra indulok, fiam”, de többet erről nem beszélhet; majd, úgymond, a tárgyra tért, és előadta, hogy egy számára rendkívül fontos és életbe vágó ügyben kérte ide Kotányit, mert neki, Bindának öregségére senkije sem maradt, és hogy ő a főhadnagyon kívül senkiben sem bízik, éppen ezért nincs is más, akire rábízhatná eddigi, sok tekintetben küzdelmes és eredményes élete értelmét; valamint hogy mielőtt rálépne arra az előbb említett hosszú és keserves útra, „hosszú és szomorú útra, fiam”, úgy döntött, Kotányihoz fordul, és megkéri, vegye magához pótolhatatlan gyűjteményének az őrnagy által két munkás éjszakán át kiválogatott kicsiny, de annál unikálisabb részét, „látszólag értéktelen papír, valójában szintisza arany”, azzal a kocsni üléséről hatalmas bőrkötéses bélyeggyűjtőmappát vett elő, és remegő kézzel átnyújtotta Kotányinak, „védd és őrizd, fiam”, majd még hozzátette, hogy ha minden kötél szakad, és megszorulnak odakinn, akkor ő, Binda fájó szívvel ugyan, de beleegyezik, hogy Kotányi néhány becsesebb darabot áruba bocsásson a bécsi kereskedőknél, bár köztudott, hogy az osztrák bélyegesek a legnagyobb hiénák a világon. Kotányi tanácstalanul forgatta kezében a mappát, míg gondolatban lázasan kutatott valamilyen értelmes mondat után, végül kissé bizonytalan hangon megkérdezte, vajon ezek a bélyegek postatiszták-e, mire az őrnagy kijelentette, garantálhatja, hogy e válogatás mindegyik darabja makulátlanul postatiszta, bár Kotányi kérdése kissé tájékozatlan, hiszen nem ez a lényeg, de ezt most nincs idő elmagyarázni,

röviden csak annyit, hogy amint azt filatelistakörökben mondani szokták, „nem minden értékes postatiszta, de minden postatiszta értékes”, és e szakszerű kijelentés után úgy tűnt, a társalgás véget ért. Némán kezét szorítottak, átölelték egymást, aztán Binda visszaszállt a kocsiába, és behúzta az ablak függönyét. A kocsi elindult, ám alig tett meg húsz métert, amikor az utca csendjébe rémisztő erővel belehasító lövés dördült a hátsó ülésen. Az autó egy pillanatra lefékezett, oldalra csúsztatva meg is állt, hogy aztán nyaktörő sebességgel vesse bele magát az éjszakába, a kormányt remegő kézzel markoló sofőrrel, aki csak órák múlva talált egy elhagyatott szeméttelre, hogy ott végre megszabaduljon a saját szájába a hátsó ülésen oly lenyűgöző fesztelenséggel belelövő Binda őrnagy hullájától. Kotányinak nem kis időre volt szüksége, hogy végre felfogja, mi is történt voltaképpen, ott állt dermedten az üres utcán, kezében az e pillanatban hagyatékká vált bélyeggyűjteménnyel. Állt és állt. Csend volt. Egyszerre vadul kitért belőle a nevetés, teli torokból, fuldokolva röhögött, meggörnyedt a szinte fájdalmas, egész testét megrázó kacagásban, levegő után kapkodott, ugatott, visított, a térdét csapkodta, kicsordultak a könnyei, a roham már a tébollyal volt határos, a nevetés forgószele elsöpörni látszott mindent, hogy semmi se maradjon, csak az üresre kacagott világ. Aztán, éppoly hirtelen, ahogy jött, elmúlt a roham, Kotányi felegyenesedett, még egyszer belelapozott a mappába, aztán széles mozdulattal odahajította a járdán heverő többi hulladék közé.

Mikor belépett, a házmesterlakásban már igencsak emelkedetté vált a hangulat. A másodikról lejöttek a Sztojka testvérek, egyikük a hegedűt, másikuk a brácsát kezelte fölöttébb rátermetten; Kotányi megrettent, hogy leleplezik, de úgy tűnt, hogy a házmester, aki egyre inkább a helyzet egyedüli urának látszott, és karmesterként irányította az igencsak nekiszilajodott indulatokat, már elintézt mindent, az olajos bőrű, e pillanatban éppen cigarettaszünetet tartó Sztojka testvérek is ügyvéd úrként köszöntötték a főhadnagyot. Anna hallgatott. Az emberek egymás arcába lélegeztek, mindenki mutogatott, hadonászott, ordibált, egyesek a *Himnusz*t, mások valami gyászindulót, megint mások az „Ica, Rica, kukoricát” követelték a cigányoktól. A tangóharmonikás, megkönnyebbülve, hogy játékára immár semmi szükség, feltűrt ingujjal fogott neki a halászlének, és olyan elszántan evett, akár ha élete függne ezen a vacsorán, társa továbbra is kitartóan dugdosta a szájába a kenyérszeleteket; a Kotányi által korábban fiúnak vélt lányka száján elkenődött a rúzs, a vele szemben ülő fiatal felkelő vadul szorongatta a combját, kigombolta a blúzát, és csókolgatni kezdte az eszelősen vihogó nő sovány, de meglepően nagy kocsányú keblét; két fiatalember karleszorítást játszott; Klammer Joli körbejárt és serényen töltögetett a poharakba, miközben Feri, a sógor azt üvöltötte, hogy a ruszlik kézigránáttal fogták a harcsát a Maroson, Klammer rákiáltott, hogy ne beszéljen hülyeségeket, mire Feri duzzogva megjegyezte, hogy a saját szemével látta, aztán beült az egyik sarokba, és hozzáfogott nyolcadik házmestere elfogyasztásának. Klammer tust vezényelt, az egyik idősebb forradalmár nagy hangon belevágott, „hogy aszongya, gyere, Bodri kutyám, végigmegyek rajtad!”, mire feljajdultak a hegedűk, magasba emelkedtek a poharak, kipirultak a verejtékben ázó arcok, forradalmas mámorban csillogtak a szemek, a cigányok lélekszakadva zengtek, „fektessétek a szép paplanos ágyba”, többen felzokogtak, mások teli szájjal röhögtek, a tangóharmonikás belekezdett a harmadik tányér halászlébe, egy középkorú, barna kontyos, ugyancsak viharkabátot viselő asszony táncra kérte Kotányit, aki felhajtott egy jelentős adag pálinkát, aztán derékon ragadta az erős hagymaszagot árasztó nőt, de a főhadnagyot ez már a legkevésbé sem érdekelte, mint ahogy ettől fogva jószerivel

semmi sem számított már neki ebben a nyomorult, üresre kacagott világban, „meneküljön, aki tud”, vadul szaporázta az egyre gyorsuló csárdás dallamára, nagyokat dobantott a konyha kövén, mások is ropni kezdtek, „aki magyar, velünk tart”, a szerelmeskedő pár lezuhant a földre Feri, a sógor széke elé, de ő már nemigen észlelte, mi történik körülötte, valaki felugrott, és öklendezve kirohant az udvarra, egy nagy bajszú felkelő felragadta a sarokban álló zászlót, és meglengette a feje fölött, „rabok voltunk mostanáig”, tombolt a tánc, az egyik forradalmár álltában bevizelt, egy másik népfelkelő nekiszédült az asztalnak, tányérok, poharak zuhantak a földre, az abroszon sörhabbal keveredett a piros bőrű halászlé, valaki tortaszeletet csapott a falnak, tapsvihar tört ki, „gimbelem, gombolom”. Anna hallgatott. Kotányi körül forogni kezdett a világ, már csak szilánkosan látta az embereket és a tárgyakat, zihált, mintha üresre trombitálta volna a tüdejét, otthagya táncosát, lerogyott az asztalhoz, felhajtott még egy pohár pálinkát, aztán mintegy arccal zuhant az asztal lapjára; lassan kihunyó tudattal még észlelte, hogy a Sztojka testvérek a Rákóczi-induló első hangjait intonálják, majd belesüllyedt az álom hináros vizébe.

Arra ébredt, hogy erősen rázzák a vállát. Feri sógor volt, indulniuk kellett. Kotányinak zúgott a feje, szájában a másnaposság savanyú lepedéke, gyomrában hideg iszap. Hipós fény áradt be a konyhaablakon, a főhadnagy megborzongott, csipás szemmel megpróbált rájönni, hogy került ide. Eltűntek a vendégek, a lakás, a konyhaasztal dúlt romhalmaz. Anna hallgatott. A szobából kihallatszott Klammer rémisztő hortyogása. Kotányi fölállt, az egyik hátizsákból fogkrémet, fogkefét vett elő, és miután a vízcsapnál felületesen megmosakodott, felvette esőkabátját, és odaszólt a feleségének, hogy gyerünk. Feri, a sógor vitte a másik hátizsákot, feldobta a csomagokat a teherautó platójára, aztán begyújtotta a motort. Kotányiék nehezen fértek el a vezetőfülkében, Anna minden igyekezetével azon volt, hogy ne is érintse férjét, szinte rátapadt az ajtóra, arcát az ablakhoz szorítva dermedten bámulta a póknyomos üvegen túli tájat. A sógor szintén meglehetősen kialvatlannak látszott, mogorván és szótlánul markolta a kormányt, így aztán szinte teljes némaságban tették meg a majdnem ötórás utat. Poros pokrócok alatt fulladozott az autótól mellett elterülő vidék, varjúcsapatok, céltalan felhők, patkányszürke fény; Kotányi úgy látta, mintha borosta nőtte volna be a tájat, megborzongott; Feri, a sógor letért egy mellékútra, némi zötykölődés, aztán egy elhagyott tanyának látszó épület mellett megállt.

Már gyülekeztek az emberek, legalább huszonötén tébláboltak a gazos udvaron. Kotányinak feltűnt egy tízévesforma kislány, két ártatlan térde meghatóan gömbölyödött rövidke szoknyája alatt, copfosan, elveszetten állt, karjában kopott játék mackót szorongatott. Kotányi, maga sem tudva, miért, arra gondolt, hogy a kislány, ha egyáltalán megszólal, bizonyosan nem beszélni, de énekelni fog. Feri, a sógor odament egy vadászkalapos férfihoz, váltott vele néhány szót, a férfi ekkor magához intette Kotányiékát, röviden elmagyarázta, hogy hamarosan elindulnak, hallgassanak mindenben őrá, akkor nem történhet semmi baj. Anna hallgatott. Feri, a sógor ekkor a főhadnagy felé nyújtotta kezét, Kotányiékának sok szerencsét, a vadászkalaposnak jó kapást kívánt, azzal visszaült a teherautójába, és elhajtott. A roncsolt szélű felhők mögül előbukant a nap, a távolból kutyaugatás hallatszott. A vadászkalapos ekkor felemelte a karját, köré gyűltek az emberek; a férfi Hajagosként mutatkozott be, majd rövid szónoklat, pontosabban eligazítás következett, amelynek lényege az volt, hogy mindenki kövesse az ő, Hajagos utasításait, igyekezzenek együtt maradni, nem kell izgulni, rövid lesz az út és minden jel szerint veszélytelen. A magát Hajagosnak nevező vadászka-

pos ekkor szigorúan végigjártatta szemét az arcokon, felemelte hangját, és azt mondta, reméli, hogy ávós, esetleg „komonista” vagy a bukott rendszer kiszolgálójának számító személy nincs a csapatban, ő ugyanis csak becsületes magyar embereknek segít a menekülésben. Mindenki hallgatott, az emberek a földet nézték, aztán egy érces tenor belevágott a *Himnusz*ba, mindenki büszkén felszegte a fejét, és már felkerengett volna az ének, hogy birtokba vegye az eget, ha egy nő nem kezdi el kiabálni, hogy álljanak meg, „figyeljeteK rám, magyarok!”; és Kotányi rémülten ismerte fel a tőle jó pár méterre álló felesége hangját, igen, Anna megszólalt, igen, ő beszélt, és kinyújtott karjával vádlón mutatott Kotányira. Halkan kezdte, aztán egyre magasabbra hágott a szava, a végén már vijjogott, és túlvilági hangon azt üvöltötte, hogy van itt egy ávós közöttük, persze civilben, igen, ő az, ez az esőkabátos alak, az ő férje, Kotányi főhadnagy, ez a széke fürtös szépfű, ez az acélkék szemű, született gyilkos, a Binda őrnagy kedvence, aki tönkretette az ő, Anna életét, nézzék, nézzék ezt a bájgúnárt, igen, ez ő, Kotányi főhadnagy, vagyis a szép Koti, kacagott fel vadul, azzal a férjére rontott, és éles körmeivel véres csíkot tépett az arcába. Kotányi durván a földre lökte az asszonyt, aztán hebegve tiltakozott, azt dadogta kétségbeesetten, hogy a felesége nagybátyját megölte egy ávós, és ez a szörnyű emberi tragédia megzavarta a nő eszét, azzal megpróbált kitörni az egyre fenyegetőbb arccal, ökölbe szorított kézzel odaseregglő emberek gyűrűjéből. Anna feltápászkodott, és azt kiáltozta, hogy hazudik, hogy éppenséggel ő, Kotányi főhadnagy volt a gyilkos, „ávós, ávós, ez egy ávós, emberek!”, ha nem hisznek neki, nézzék meg az ávóságolványát, még most is ott van a zakója belső zsebében, mire Kotányi, holott tisztán emlékezett rá, hogy államvédelmis igazolványát ott hagyta a budapesti lakásban, akaratlanul is a zsebéhez kapott, de ekkor már öten is ráugrottak, hátracsavarták a karját, egy turistabakancsot viselő, erős izzadságszagot árasztó nő benyúlt a zakózsebébe, hogy néhány másodperc múlva a magasba emelve lobogtassa, aztán darabokra tépve a földre szórja Kotányi passzusát. Kotányi úgy érezte, mintha egy piszkos körmű kéz nyúlna a szájába, hogy a torkán át kitépje a szívét, elöntötte a jeges rémület, hátralépett, és e pillanatban rájött, hogy Anna nyilván akkor rejtette bele a zakójába az igazolványt, amikor Klammeréknél az asztalra dőlve elaludt, egyre hátrált, de további gondolatokra már nem maradt ideje, sáros téglával halántékon vágták, az eszelősen kiáltozó tömeg lerántotta, aztán szinte beleszántotta a földbe, rúgták, ütötték, taposták, botokkal verték a bordáit, egy csizmás láb kirúgta a fogait, „minden ávós lógni fog!”; Kotányi végső pillantásával a játék mackós kislány térdét kereste, ott állt a lányka, távol az őrző tömegtől, és tágra nyílt szemmel az ő végvonaglását figyelte; Kotányi hörgött, vére szétmázolódtott a talajon, bicska villant a levegőben, letépték a nadrágját, valaki a főhadnagy ágyéka felé kapott, és ekkor, élete utolsó másodpercében, tudata legmélyén felvillant egy gyermekkori emlék, az anyját látta, amint gyengéd mosollyal egy karéj vajas-mézes kenyeret kínál felé a tavaszi napfényben ázó kertben, aztán még néhány rángás, hörgés, egy mindennél áthatóbb síkoly, és Kotányi főhadnagy meghalt a saját testnedveitől párálló fűvön.

És egy árokba vetve még néhány hét múlva is ott hevert temetetlenül az oszlásnak indult, megcsonkított dög.